

NYHEDSBREV

NUMMER 3 | MARTS 2022

INDHOLD:

- + Lægning af Dyrlæge Anne Nymand

Præsentation af Anne Nymand

I samarbejde med Dansk fåreavl får I her en række artikler om forskelligt aktuelt i fårebesætningerne i løbet af året.

Jeg hedder Anne Nymand og er uddannet dyrlæge fra 1994 med stor erfaring med får og har rådgivet og undervist fårefolk og dyrlæger i hele landet i en del år efterhånden.

Jeg har selv en fårebesætning med renracede Suffolk- ikke fordi de er de bedste, men jeg synes, de er de kønneste og så passer de rigtig godt ind i min dagligdag med læmninger over julen, hvor jeg har god tid og slagtning inden påske til gode priser. Så er der bare goldfår og tillæggsdyr på græs om sommeren.

Jeg har ikke set alt endnu, så hvis I ser noget sjovt/spændende, så send gerne billeder og observationer til mig på mail anne@bovicura.dk så kan vi dele det her.

Læmmesæsonen

Læmmesæsonen er nok fåreavlerens bedste og travleste tid.

Her ses udbyttet af det sidste års forberedelser eller evt. mangel på samme.

Går det godt, har I været heldige eller ramt rigtigt, men går det skidt, har I altid været uheldige.

Artiklerien skulle gerne gøre jer mere bevidste om, hvad I selv kan gøre for at få et godt forløb med de krøllede dyr.

Fodring

Inden læmning, dvs. de sidste 3 uger inden, er det vigtigt ikke at ændre for meget i fårets fodring og pasning.

Fostrene vokser eksplosivt og fylder mere og mere derinde, med det resultat, at der er mindre plads til fyldende foder. Gem altid det bedste ensilage (med den højeste fordøjelighed- f.eks. 1. slæt græs) eller det bedste kløvergræshø til den sidste tid inden læmning og den første tid efter, så du sikrer, at hun får nok energi.

Selvfølgelig kan man også tilskuds fodre med fårepiller og meget andet, men fåret er en drøvtygger, så størst mulig andel grovfoder er ønskelig. Vitaminer og mineraler er særligt vigtige i denne tid da der er ekstra behov til lammenes vækst.

Hvis der er mugne eller misfarvede/ ildelugtende partier i ensilagen bør dette fjernes grundigt inden udfodring.

Mug o.lign. opstår oftest fordi ensileringsprocessen i ballen ikke har været optimal. Det kan være fordi, der har været hul på ballens plastik eller, at der har været mange muldvarpeskud på marken, der blev taget slæt på. Det sidste kan give fårene listeriose, en slags hjernebetændelse, som næsten altid ender med et dødt/aflivet får.

Fodrer du med tilskud af korn (husk får skal helst have dem tildelt som hele korn og ikke valsede) så vær opmærksom på gårdens katte. De må ikke komme til det, for de vil så gerne skide i det og i kattens afføring findes en parasit, der kan give aborter og dødfødsler hos får, men også hos mennesker (det kaldes en zoonose).

Hvis du kan lave, så alle fårene kan stå ved foderbordet samtidigt i den sidste tid op til læmning og at du fodrer to gang dagligt, så har du et fuldt overblik over, om alle kommer frem og æder, som de skal. Står de tilbage, når de andre går til foderbordet kan det være fordi, de er ved at få drægtighedssyge eller andre problemer. For får gælder at tidligt indsats redder liv. Går du og venter og ser an nogen tid, kan det som oftest være for sent at redde hende.

Tegn på forestående læmning

- Ekstra spænd på yveret de sidste dage
- Størrelsen af yveret kan indikere, hvor mange lam der er
- Rødme/ ødem af kønsåbning de sidste 1-2 døgn
- Fald i højre flanke indenfor 24 timer før læmningen

Højdrægtigt får ca. 36 timer før læmning

Samme får ca. 12 timer før læmning.

Læg mærke til hulheden i højre flanke som tegn på, at lammene har lagt sig op i fødselsvejen og er klar til at komme ud.

Samme får som de foregående to billeder, men nu kun 2 timer før, hun læmmede.

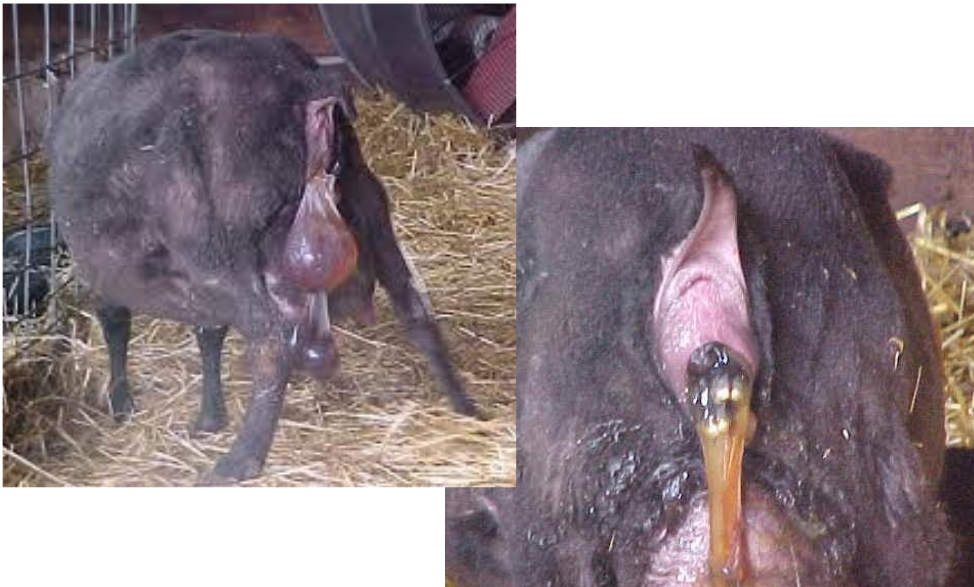
Læmningen

Selve læmningen kan tage flere timer. Den første tid går ofte lidt ubemærket hen. Fåret søger gerne til yderkanten af flokken dvs. langs mure, hvis de er indendørs. Her rejser og lægger de sig og er urolige i nogen tid, mens de er ved at blokke op (fødselsvejen åbnes, så der er plads til at lammene kan komme ud). Hun skraber i underlaget som for at bygge rede og løfter overlæben (flegmer) ifm. veerne.

Hun har tit også en meget karakteristisk gnæggende brægen, hvor hun kalder på lammene derinde i maven. Herved lærer de hendes lyd at kende og reagerer på den, når de engang er kommet ud.

På et tidspunkt går fostervandet og lammet fødes. Er der flere lam kommer de oftest ret hurtigt efterfølgende. Moderkagen/efterbyrden afgår normalt indenfor 6 timer.

Mens fåret arbejder, er det vigtigt ikke at forstyrre for meget, da hun nemt kan gå i stå i processen. Sker det, kan moderkagen i værste tilfælde begynde at løsne sig og lammet derinde dø. Særligt førstegangs læmmere har brug for tid og ro og her tager læmningen ofte længere tid, da hun ikke har så meget plads og ikke har prøvet det før.

Billede 1: her er fostervandet gået og næste billede ses mule og to forkløve til syne - alt i skønneste orden 😊

Hvornår skal der gribes ind?

Vejledende kan siges om, hvornår du evt. skal gribe ind:

- Hvis der ingen fosterdele kan ses i kønsåbningen efter 2-3 timer med tydelige presseveer
- Fra fostervandet er gået og til fosterdele kommer til syne max 0,5-1 time
- Hvis lammet ikke er født indenfor ½ time efter tilsynekomst af fosterdele i kønsåbning
- Hvis fosterdele antyder at lammet ligger forkert, f.eks. kun hovedet fremme
- Hvis ve-aktiviteten aftager og fåret begynder at æde, stjæle andre lam eller lign.

Husk, at hvis du vil lave fødselshjælp, så brug handsker, da fostervand er allergifremkaldende. Brug desuden en smørende fødselsgel og ikke noget med sæbevand, olier og andre håbløse gamle dårlige vaner og hold området rent, så infektion undgås.

Når lammet er født, så læg det op til fårets hoved, så hun kan slikke det og lære dets lugt at kende og lad hende så få ro sammen med det. Du kan evt. sætte et par låger omkring hende, så de andre får ikke forstyrret hende, men vent med at flytte hende og lammet, til de har knyttet bånd. Det er mest trygt for fåret at læmme i flokken, men når hun har læmmet, kan man med fordel flytte hende til en læmmeboks, hvor man lidt bedre kan holde øje med om lammene kommer til patten og drikker, som de skal.

Vent med at sætte øremærker i lammet, til det har fået godt med råmælk og er friske og selvhjulpent, oftest tidligst et døgn efter fødslen. Når du er sikker på, at det hele kører, som det skal, kan får og lam lukkes til et hold med får, der har læmmet, så lammene kan få glæde af hinanden og løbe rundt og sprede glæde.

